

ANALYYSIMALLI

Arvostelulautakunta ei tehtävänasettelussaan - tällä hetkellä ilmestyvien sarjakuvalehtien arvostelussa - katsonut tarpeelliseksi puuttua lehtien asennemaailmaan ja niiden välittämään maailmankuvaan niin pikkupiirteisesti kuin periaatteessa on mahdollista. Pitemmälle menevän analyysin tarpeiksi annetaan tässä analyysimalli, joka koottiin Suomen Sarjakuvaseuran Orivedellä järjestämän sarjakuvaseminaarin yhteydessä 1978. (Tekijät: Vuorenmaa, White, Vernon, Allport, Clausen)

MUOTO- JA SISÄLTÖANALYYSIN MALLI

A. PIIRROSTEKNIikka

1. Millä tekniikalla kuvat on tuotettu?
2. Kuinka selviä kuvat ovat?
3. Kuinka (millaisista osista) kuvat rakentuvat?
a) värien osuus b) muodon osuus, tilaratkaisujen o., liikkeen ja muutoksen osuus
4. Ellet osaisi lukea, ymmärtäisitkö silti kuvaruudut?
5. Kuinka värejä on käytetty?
6. Näetkö kuvia ja kohteita, joilla on selvä symboliarvo (esim. rosvoja, joilla on parransänki)?
7. Millaisia ovat kuvakulmat, kuvan osien mittasuhteet?
8. Onko kuvakulmalla merkitystä tapahtumankulun kannalta?
9. Löydätkö lähikuvia, valaistuksia, kohtauksia jne., jotka tuovat mieleesi elokuvan?
10. Näetkö kuvasarjojen kuvien järjestyksessä merkitysarvoa (onko tahallisia rytmivaihteluja, tehokeinoksi tarkoitettuja kuvasommitelmia)?
11. Löydätkö hyppäyksiä ajan ja paikan jatkuvuudessa?
12. Millaisesta sarjakuvien lajista on kysymys?
a) muodon kannalta (esim. pilasarja, seikkailusarja, humoristinen seikkailusarja ...)
b) sisällön kannalta (esim. perhesarja, lännensarja, tieteissarja ...)
13. Kuinka kertomus etenee, etupäässä
a) selostustekstien avulla (teksti selittää kuvaa)
b) puhekuilien avulla (teksti selittää kuvaa)
c) kuvien avulla (kuva selittää tekstiä)
d) jollakin edellä mainittujen yhdistelmän avulla?
14. Tekstin ja kuvien liittyvyys
a) teksti kuvaan tukeutuva, teksti käsittelee vain kuvassa esitettyjä asioita
b) tekstillä laajempi sisältö, teksti sisältää huomattavasti asioita ja toiminnan kuvausta, joista kuvat eivät viestitä.

B. SISÄLTÖ

1. Kuka ja millainen on toimija
a) poika b) tyttö c) useita d) eläin e) esine
2. Mitä muita henkilöitä tai hahmoja esiintyy?
a) ei muita b) poikia c) tyttöjä d) molempia e) vanhemmat f) muita
3. Millaisia muita henkilöitä ja hahmoja esiintyy, löydätkö stereotyyppisiä?
4. Millä vuorokaudenhetkellä toiminta (a) tapahtuu?
5. Mitä esineitä (elottomia tekijöitä) kuvissa esiintyy (esim. metsä)?
6. Millaisia esineitä (elottomia tekijöitä) esiintyy (esim. metsän suhteettoman suuret puut = uhkaava elementti)? Onko väri tehokeino?
7. Missä (maantieteellisesti) toiminta tapahtuu?
8. Millaisia ympäristöjä löydät?
a) kaupunki b) esikaupunki, lähiö c) ei selvää d) suurempi maaseutupaikkakunta e) maaseutu f) mielikuvitusympäristö

9. Mihin rotuihin ja kansallisuuksiin henkilöihahmot kuuluvat?
10. Onko suhtautuminen vieraisiin rotuihin
a) myönteinen b) melko myönteinen c) neutraali d) kriittinen e) kielteinen?
11. Millaisessa yhteiskunnassa/yhteiskunnissa henkilöt elävät?
12. Onko henkilöiden välillä sosiaalisia suhteita?
13. Onko suhde vanhempiin
a) jyrkkä (vanhoillinen) b) hyväksytty (tavanomainen) c) ei selvää d) vaihteleva e) käännetty (isä kotona)
14. Onko suhtautuminen toiseen sukupuoleen
a) jyrkkä (ei kanssakäymistä) b) hyväksytty c) ei selvää d) vaihteleva e) vapaa
15. Millaiset ovat eri sosiaaliryhmät?
16. Erotatko yhteiskuntaluokkia
a) yläluokka b) keskiluokka c) ei selvää d) työläiset e) maaseudun ammatit
17. Ammatinimikkeet lasketaan eri ammatteja tarkoittavat maininnat ja kuvaukset
a) 0-5
b) 6-10
c) 11-15 jne.
18. Millaiset ovat eri sosiaaliryhmien suhteet (mitä arvostuksia löydät)?
19. Löydätkö kuvista ja henkilöiden välillä muita vastakkaisuksia?
20. Millaisia tunnelmia ja tunnetiloja kuvat välittävät ja miten muutokset niissä saadaan aikaan?
21. Mitä sarjakuva käsittelee
a) päällisin puolin b) syvällisemmin ajateltuna?
22. Yhteiskunnalliset ilmiöt ja ongelmat
a) sota b) rikollisuus c) työttömyys d) perheongelmat e) työttömyys f) köyhyys g) siirtolaisuus jne.
23. Millainen kuva todellisuudesta sarjakuvasta välittyy?
24. Onko huumori
a) tilannehumoria b) paremmuushumoria c) sanallinen d) parodinen
25. Onko väkivalta
a) karkeaa b) lievää c) neutraalia d) ystävyys e) rakkaus

Toimija

26. Toimijan ikä
a) vauvaikäinen b) esikouluikäinen c) kouluikäinen d) nuori/teini-ikäinen f) aikuinen g) vanhus
27. Toimijan perhetyyppi
a) ydinperheen jäsen b) laajennetun perheen jäsen c) epätäydellisen perheen jäsen (äiti ja lapsi tai lapset/isä ja lapsi tai lapset/isovanhempi ja lapsi tai muu lähisukulainen ja lapsi/sisarukset/orpo tai yksin/toverit)
28. Toimijan persoonallisuus
a) positiivinen (hyvä, lämminsydäminen, hlykäs, voimakas, rohkeä, nöyrä, jalo, oikeudenmukainen)

37. Tunnetta ilmaiseva toiminta
38. Toiminnan tulos positiivinen
a) konkreettinen palkkio
b) menestyminen
c) sisäinen palkinto (onnellisuus, hyvä omatunto etc.)
d) muut: kadonneen esineen tai henkilön löytyminen tms.
39. Toiminnan tulos negatiivinen
a) toiminnasta seuraa irrationaalinen rangaistus (ei auktoriteetin vaan sattuman tai ulkopuolisen voiman aiheuttama)
b) auktoriteetin aiheuttama rangaistus
c) luonnollinen rangaistus, esim. vallaton käyttäytyminen saattaa johtaa loukkaantumiseen
d) henkilön tai esineen menetykset
e) sosiaalinen epäonnistuminen
f) sisäinen rangaistus - onneton olo, huono omatunto
40. Toiminnan tuloksena on muutos käyttäytymisessä. Toiminnan muutos kohdistuu toimijan a) affektiiviselle alueelle (paha muuttuu hyväksi), b) kognitiiviselle alueelle (taidon tai kyvyn saavuttaminen tai omaksuminen), c) toiminnalliselle alueelle (laiska muuttuu ahkeraksi tai päinvastoin yms.)
41. Kommunikaation sävy suhteessa toiseen
a) halveksivaa
b) väheksyvää, toisen aliarvoimista
c) välinpitämättömyyden
d) ystävällistä, asiallista, toisen persoonan huomioon ottavaa
e) lempeätä, rakastettavaa
f) kunnioittavaa
g) aggressiivista
42. Tunnetta ilmaiseva toiminta
a) positiivinen taso
- ilo, riemu
- rakkaus, hellyys
- sääli, myötätunto
- elinvoimaisuus, reippaus
b) negatiivinen taso
- suru, murhe, itku
- ikävä, kaipaus
- ylpeys, kopeus, ylimielisyys
- kateus
- pelko, kauhu, turvattomuus
- nolous, hämmennys, häpeä
- suuttumus, vihastuminen
- väsymys, tylsistyminen

- b) negatiivinen (paha, ilkeä, typerä, heikkolahjainen, heikko, pelkuri, ylpeä, kopea, paheellinen, itsekäs, epäoikeudenmukainen)
29. Toimintaan aktivointi
a) toimija itse ryhtyy toimintaan
b) ulkopuolinen voima aktivoi toimintaan (käsky, materia)
c) olosuhteet aktivoivat (orpo poika lähtee tyhjästä kodista)
30. Toiminnan vuorovaikutus
a) toiminta tapahtuu yksilötasolla, toimijat toimivat ilman keskinäistä vuorovaikutusta, oma tavoite ei riipu toisten tavoitteista
b) yksilöiden välinen kilpailu, voiton tavoittelu etc.
c) yhteistyö - tasapuolinen vuorovaikutustilanne, ystävyys- ja toverisuhteet
d) avunanto - vuorovaikutussuhde perustuu auttamiseen
31. Tilannetoimintamallit
a) alistaminen, toiminnan tarkoitus alistaa, nujertaa, tuhoaa
b) kompromissi, tilanne ratkaistaan osapuolia tyydyttävällä tavalla (materian jakaminen esim.)
c) alistaminen, toimija toimii pakon tai uhan tai painostuksen alaisena peläten seurauksia, ei pyri toimimaan aktiivisesti tilanteesta selvittääkseen vaan jää odottamaan
d) pako tilanteesta
32. Alistusmallit
a) rangaistuksia käyttävä (fyysinen/henkinen/materiaalinen)
b) palkkiota käyttävä

Toiminta

33. Toiminnan ajallinen suunta
kaukainen menneisyys, lähimenneisyys, nykyisyys, tulevaisuus
34. Toiminnan tyyppi (mitä sarjiksessa tehdään seikkailun lisäksi)
34.1. ammatin edellyttämä toiminta
a) ruumiillinen työ b) tekninen työ (opiskelu, taide, tiede)
34.2. leikkitoiminta
34.3. leikkitoiverit sukupuolten mukainen jako
34.4. leikkikalut (leikkiikö perint. pojan vai tytön vai molemmille sukupuolille kuuluvien leikkikalujen kanssa)
34.5. elintoiminnat
ateriat, nukkuminen, pukeutuminen, töihin meno/paluu
34.6. vapaa-ajan toiminnat
aktiiviset, passiiviset
35. Toiminnan tavoitteellisuus
tavoite olemassa/ei olemassa
36. Toiminnan vuorovaikutus

C. ARVOLUOKITUS

1. Fyysiset arvot
a) terveys, toiminnan tarkoituksena fyysisestä ja henkisestä terveydestä huolehtiminen
b) ulkonäköön liittyvät arvot, fyysisen kauneuden ja sievän ulkonäköön korostaminen, saavuttaminen ja säilyttäminen
c) fyysiset ja hedoniset nautinnat
d) elämän turvallisuus
osittain päällekkäinen a:n kanssa, erotteluperusteena pyrkimys säilyttää vapaus.
2. Ekonomiset arvot
a) raha, omistus, tarkoituksena omaisuuden kartuttaminen, hyödyn tavoittelu jne
b) valta ja vallan käyttö, toimija pyrkii mahdollisimman suureen valta-asemaan, poliittinen valta, johtajuuden tavoittelu sisältyvät tähän
3. Henkiset arvot
a) oikeus, rehellisyys
tavoitteena oikeuden voitto ja totuus, vaikka tulos olisi toimijan kannalta epäedullinen
b) rakkaus, hyvyys, ystävällisyys ja kontaktin tarve
pyrkimys tulla toimeen ihmisten kanssa, tarve tulla hyväksytyksi ja toisen hyväksyminen, tarve kuulua ryhmään
c) suoriutuminen, tiedot, taidot
pyrkimys kunnostautua erilaisista tehtävistä ja kilpailuista
d) esteettisyys ja täydellisyyden ihailu
pyrkimys esteettisiin nautintoihin ja elämyksiin
e) ihanteet ja elämäntapa
pyrkimys saavuttaa ja noudattaa ihanteita.

D. MAAILMANKATSOMUS

1. Mikä on suhde uskontoon?
a) ateismi b) kriittinen c) välinpitämätön
d) traditionaalinen e) uskova
2. Onko lastenkasvatus
a) demokraattista (yhdessä)
b) tiettyä yhteistä toimintaa
c) välinpitämätön
d) kriittisiä vanhempiin
e) autoritääristä
3. Millaista maailmankatsomusta kuvat välittävät?
4. Onko kuvissa erityisiä piirteitä, joiden vuoksi hyväksyt kuvat?
5. Näetkö merkitystä sillä, että sarja välittää asenteita?

E. OMISTUSSUHTEET, TUOTANTOMENETELMÄT JA LEVITYS

1. Kuka kertoo tarinan?
2. Kuka omistaa tuotantovälineet, joiden avulla tarina on saatettu painettuunへ asuun?
3. Kuinka tämä tarina leviää kuluttajan luettavaksi?
4. Kuka omistaa levityskanavat?
5. Keneen tällä tarinalla tähdätään, ketkä ovat kohde-ryhmät?

